

Ajoneuvo-onnettomuuksien ehkäiseminen työpaikoilla

Euroopan unionissa kuolee vuosittain noin 5 500 ihmistä työtapaturmissa. Näistä tapaturmista noin kolmannes liittyy kuljetuksiin (*). Nämä tapaturmat sattuvat useimmiten silloin kun ajoneuvot törmäävät ihmisiin tai ajavat heidän yli (esim. peruutettaessa), ihmiset putoavat ajoneuvojen kyydistä, jäävät ajoneuvoista putoavien esineiden alle tai jäävät kaatuvien ajoneuvojen alle. Nämä **tapaturmat voidaan välttää tehokkaan johtamisen ja torjuntatoimenpiteiden avulla.**

Tapaturmia sattuu eniten pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, joissa on alle 50 työntekijää. Tässä tiedotteessa annetut ajoneuvoja koskevat tiedot koskevat kaikenkokoisia yrityksiä.

Työnantajan velvollisuudet

Voimassa oleviin Euroopan unionin direktiivien (2) vaatimuksiin kuuluvat:

- **työpaikan** tai **rakennustyömaan** työsuojelun vähimmäisvaatimukset koskien hätäpoistumisteitä ja uloskäyntejä, kuljetusväyliä, vaara-alueita, lastauspaikkoja ja ramppeja ;
- Turvallisten **työvälineiden käyttö** (niiden soveltuvuus, valinta, tuvallisuuksominaisuudet, turvallinen käyttö, koulutus ja informaatio, valvonta ja huolto). Liikkuvista työkoneista on olemassa vähimmäisvaatimukset (esim. haarukkatrukut ja niiden kaatumisen torjunta) ;
- Turvamerkkien käyttö silloin kun vaaroja ei voida poistaa tai vähentää riittävästi muiden torjuntatoimenpiteiden avulla;
- Soveltuvien **henkilönsuojainten käyttö** (esim. suojakypärät, heijastava vaatetus) silloin, kun vaaroja ei voida torjua muilla keinoilla. Suojainten pitää olla mukavia käyttää, hyvin huollettuja eivätkä ne saa omalta osaltaan lisätä muita vaaratekijöitä;
- **Työympäristön puitedirektiivin** noudattaminen, kuten riskien arviointi ja ehkäisy; useampia työntekijöitä koskevien toimenpiteiden asettaminen etusijalle riskien torjunnassa; tiedon ja koulutuksen antaminen, yhteistyö työntekijöiden kanssa ja työturvallisuuden koordinointi alihankkijoiden kanssa.

Direktiiveissä esitetyt vähimmäisvaatimukset on sisällytetty **kansallisiin lainsäädäntöihin**, joihin voi sisältyä myös lisämääräyksiä.

Työntekijöiden velvollisuutena on toimia aktiivisesti yhteistyössä työnantajan kanssa turvallisuuden varmistamiseksi sekä noudattaa koulutuksessa annettuja ohjeita.

Yhteistyö työntekijöiden kanssa on yksi vaatimus. Heidän tietämyksensä avulla voidaan havaita riskitekijöitä sekä löytää niihin toimivia ratkaisuja.

Tapaturmien torjunta käytännössä:

Ensimmäinen askel on **asianmukainen ja riittävä riskien arviointi**:

1. Työpaikalla käytettäviin ajoneuvoihin liittyvien vaaratekijöiden tunnistaminen – esim. peruuttavat ajoneuvot, lastaaminen ja purkamisen. Arvioi *’Mikä saattaa mennä pieleen ja miksi?’* -

ovatko ihmiset esim. vaarassa jäädä ajoneuvon töytäisemiksi tai ylijamiksi? Ovatko he vaarassa pudota ajoneuvojen lastaamisen yhteydessä?

2. On selvittettävä, keihin vaaratekijät voivat kohdistua. Näitä voivat olla ajoneuvojen kuljettajat ja muut työntekijät sekä mahdollisesti myös vierailijat ja työpaikan ulkopuoliset henkilöt.
3. Vaarojen todennäköisyyden ja niiden mahdollisten seurausten vakavuuden arviointi kunkin vaaratekijän osalta . Ovatko käytettävissä olevat varotoimenpiteet riittävät vai onko vielä muuta tehtävissä?
4. Toimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen ja niiden toteuttaminen.
5. Riskien arvioinnin säännöllinen tarkistaminen, erityisesti silloin, kun työpaikalla tapahtuu muutoksia, esim. jos käyttöön tulee uusia ajoneuvoja, ajoreittejä muutetaan jne.

Ensi sijassa on ajateltava yhteisiä toimia **vaaratekijöiden poistamiseksi** – esim. työpaikan parempi suunnittelu ja layout kuljetustapaturmien vähentämiseksi. Varoitusmerkintöjä on käytettävä vasta silloin, kun vaaratekijöitä ei voida kokonaan poistaa. Seuraavassa esitetään joitakin esimerkkejä torjuntatoimenpiteiden valinnasta.

Turvalliset työpaikat ja työjärjestelyt

Peruuttamisen tarvetta tulee vähentää suunnitteleamalla työpaikka paremmin ja käyttämällä peruuttamistilanteita varten laadittuja turvajärjestelyjä.

Lastaamista ja purkamista varten tulee laatia omat turvalliset työjärjestelyt.

On huolehdittava siitä, että **ajoneuvoväylät** ja **jalankulkureitit** on sijoitettu asianmukaisesti.

Jalkaisin liikkuvien **työntekijöiden ja ajoneuvojen kulkureitit** on **erotettava** toisistaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tilanteesta on ilmoitettava asianmukaisin varoitusmerkinnöin. Jalankulkijoille tulee järjestää sopivat ylityskohdat ajoneuvoreittien yli. Ajoreitit tulee järjestää mahdollisuuksien mukaan yksisuuntaisiksi törmäystilanteiden välttämiseksi.

IDEWE

(*) Accidents at work in the EU in 1996, Statistics in Focus, Theme 3 - 4/2000, Eurostat.

(2) Osoitteessa <http://europe.osha.eu.int/legislation/> on linkejä **EU:n lainsäädäntöön**, tietoja komission ohjeista pk-yrityksille ja tietoja riskinarvioinnista sekä linkejä jäsenvaltioiden sivustoille, joilta voi löytää **kansallista** lainsäädäntöä direktiivien täytäntöönpanosta sekä ohjeita.

Tämän tiedotteen sisältämä tieto ei ole tarkoitettu korvaamaan virallisia Euroopan unionin tai jäsenvaltioiden tekstejä.

Ajoneuvojen kulkureittien tulee olla sopivia niitä käyttäville ajoneuvotyypeille ja liikennemäärille. Kulkureittien tulee olla riittävän leveitä. Lattiat ja tiet on pidettävä hyvässä kunnossa. Mahdolliset esteet tulee poistaa tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, ne on merkittävä selvästi. Vältä jyrkkiä kulmia reittien suunnittelussa. Kannattaa asentaa kiinteät peilit kuolleisiin kulmiin.

Varmista asianmukaiset **turvallisuusjärjestelyt**. Selvitä, tarvitaanko ajosuuntaa, nopeusrajoituksia ja etuajo-oikeutta koskevia liikennemerkkejä. On arvioitava, tarvitaanko fyysisiä ajorajoituksia, esim. **ajohidasteita**. Lastauspaikkojen rajat, kuulut ym. on merkittävä selvästi ja varustettava mahdollisuuksien mukaan suojakaitein.

Varmista **ajoneuvojen** asianmukainen **huolto**. On laadittava ennaltaehkäisevä huolto-ohjelma. Kuljettajan pitää tarkistaa ajoneuvon turvallisuus ennen käyttöä, esim. ajoneuvon jarrut ja valot.

Ajo- ja työkäytännöt

Kuljettajien **valintaprosessi ja koulutus** tulee järjestää niin, että voidaan työskennellä turvallisesti. Kuljettajien tulee olla päteviä ajoneuvojen käytössä, ja heidän pitäisi pystyä itse suorittamaan päivittäiset huoltotoimet. Kuljettajien tulee olla hyväkuntoisia ja toimintakykyisiä ja heidän kuulonsa ja näkönsä pitäisi olla moitteettomat. Ainoastaan ajon valittujen, koulutettujen ja valtuutettujen henkilöiden tulee saada kuljettaja ajoneuvoja.

On tarkistettava, että **valaistus** ja **näkyvyys** ovat riittäviä takaamaan turvallisen liikkumisen työpaikalla (sekä sisä- ja ulkotiloissa). Mahdolliset vaaratekijät, esim. ajoreittien liittymät, jalankulkijat ja mahdolliset tiellä olevat esteet on tehtävä selvästi näkyviksi. Ajoneuvojen kuljettajien ja jalan liikkuvien työntekijöiden on käytettävä selvästi näkyviä työvaatteita silloin, kun heidän kulkureittejään ei voida erottaa toisistaan.

Ajoneuvoturvallisuus

On varmistettava, että käytössä on vain **turvallisia ja asianmukaisia ajoneuvoja**. Ajoneuvot pitää hankkia asianmukaisin turvavälinein varustettuina ja niiden tulee vastata voimassa olevia normeja. Ajoneuvoihin on voitava nousta ja niistä on voitava poistua turvallisella tavalla. Kuljettaja voi tarvita suojausta ajoneuvon kaatumisen tai esineiden putoamisen varalta. Tarvittaessa on käytettävä äänivaroituslaitteita, esim. peruuttaville kuorma-autoille tai vilkkuvaloja ajoneuvojen katolle lisäämään niiden näkyvyyttä.

Haarukkatrukkien turvallinen käyttö

Haarukkatrukkien käyttö on osallisina monissa tapaturmissa, erityisesti peruuttamistilanteissa. Tapaturmariskiä lisäävät puutteellinen koulutus, puutteelliset varoitusmerkit, puutteellinen huolto, riittämätön valaistus ja tila-ongelmat.

Silloin kun ei ole mahdollista erottaa jalan liikkuvien työntekijöiden ja ajoneuvojen reittejä toisistaan, on:

- käytettävä sopivia varoitusmerkkejä ja muita selkeitä merkintöjä, jotka ilmaisevat kulkureitin olevan kummankin käytössä;
- harkittava, että kulkureitin yksi puoli on varattu vain jalankulkijoiden käyttöön, joka on selkeästi merkitty;
- varmistettava, että risteyskohdat on merkitty selkeästi jalankulkijoita ja trukinkuljettajia ajatellen;
- otettava käyttöön yksisuuntaiset kulkuväylät, jos niiden avulla voidaan vähentää törmäysriskiä;
- kiinnitettävä erityistä huomiota kohtiin, joissa haarukkatrukkien saattavat kohdata muuta liikennettä esim. lastauspaikat.

Puutteellinen näkyvyys

- Haarukkatrukkien on oltava selkeästi nähtävissä lähellä työskenteleville henkilöille, niissä on oltava esim. vilkkuvalot, heijastimet ja peruutusvalot. Jalan liikkuvat työntekijät tulisi havaita selvästi esim. hyvin näkyvän vaatetuksen avulla.
- Varoitusvalojen on oltava päällä trukin liikkeessä.
- Äänihälyttimien käyttöä on harkittava erityisesti kiireisillä ja meluisilla työpaikoilla. Anna varoitusääni oviaukkojen kohdalla, kuolleissa kulmissa ja peruutettaessa.
- Vähennä turhaa peruuttamista esim. järjestämällä kulkureitit yksisuuntaisiksi. Sopiviin kohtiin on syytä asentaa peilit näkyvyyden takaamiseksi kaikkiin suuntiin. Varmista myös, että niitä käytetään.
- Työskennellessään lähellä haarukkatrukkia työntekijän on varmistettava, että trukinkuljettaja on havainnut hänet. Trukien takana ei saa kävellä.

Turvallinen ajaminen

- Ruuhka-alueille on asetettava alhaisemmat nopeusrajoitukset erityisesti silloin, kun jalankulkijoita ja ajoneuvoliikennettä ei voida erottaa toisistaan.
- Kulkua- ja ajoreitit on siivottava roskasta ja muista esteistä.
- On vältettävä jyrkkiä kulmia. Kiinteiden peilien avulla voidaan parantaa näkyvyyttä paikoilla, joissa ei voida välttää kuolleita kulmia.
- Työskennellessä ja ajettaessa on tarkkailtava ympäristöä.
- On osoitettava erityistä varovaisuutta tullessa oviaukkoihin tai muille kulkureiteille, joihin saattaa yllättäen ilmestyä jalankulkijoita tai muita kulkuneuvoja.

Trukinkuljettajan tarkistuslista

- Älä aja, jos työkyky on puutteellinen, esim. jos terveydentilasi on heikentynyt tai näkökyky on huonontunut.
- Varmista, että olet ymmärtänyt ajoneuvon kuljettamista koskevat ohjeet ja turvallisuusmääräykset.
- Tarkista ajoneuvo päivittäin ja ilmoita kaikista havaituista vioista.
- Tutustu työpaikan sääntöihin ja käytäntöihin, mukaan lukien hätätilanteita koskevat ohjeet.
- Varmista, että ymmärrät kaikki varoitusmerkit.
- Älä ylitä nopeusrajoituksia. Noudata varovaisuutta kaarteisiin ajaessasi.
- Varmista ennen peruuttamista, että takana ei ole jalankulkijoita, ajoneuvoja tai esteitä.
- Jos näkyvyys on rajoitettu, käytä näkyvyyttä parantavia apuneuvoja (esim. peilejä) tai pyydä työtoveriasi viittomaan tietä. PYSÄYTÄ ajoneuvo, jos et näe apumiestä tai et näe, minne olet ajamassa!
- Sammuta moottori ennen kuin teet säätöjä ajoneuvoon tai poistat turvalaitteita.

Lisätietoja / viitteet

Lisää tietoa hyvästä työturvallisuusjohtamisen käytännöstä on saatavilla *viraston web-sivustolta* osoitteesta <http://osha.eu.int>. Kaikki viraston julkaisut voidaan ladata ilmaiseksi. *Työtaturmien torjunta* on vuoden 2001 Euroopan työturvallisuus- ja työterveysviikon aiheena. Jäsenvaltiot viettävät tätä teemaviikkoa vuoden 2001 lokakuussa. Lisätietoja saa viraston web-sivustolta osoitteesta <http://osha.eu.int/ew2001/>. Suomen osalta tietoa kansallisesta lainsäädännöstä sekä ohjeista saa osoitteesta: <http://fi.osha.eu.int/>.